Yazı Başlığı : Dîn-i İslâm’da Hedef-i Münâkaşa Olan Mesâilden : Suret

Müellif: Mustafa Sabri Efendi

Dergi: Beyanülhak, Cilt 1 Sayı 19

Tarih: 26 Kanun-ı sani 1324

Suret

Avrupalılarla münasebet ve ihtilatımızı sıkılaştırmağa başladığımız zamanlardan beri onlardan iktibas edebildiğimiz birkaç hasenata bedel taklit ettiğimiz yüzlerce seyyiattan biri de zî-ruh suretleri hakkındaki lâübâlîliğimizdir. Hatta bu lâübâlîlik tabiri şu hasbihalimizin, her hususta Avrupalılara ittibâı yegâne çare-i felâh ve necat bilen ifratperverân ile değil de bu bâbta oldukça itidalden ayrılmamak isteyenlerle vukuu farz edildiğine göre kâfi addolunabilir. Eğer hasbihalimiz – bu sefer daha doğrusu şikâyetimiz – birinci sınıfa ait olsa mübâlâtsızlık yerine i’tinâ ve perestiş tabirlerini kullanmamız lâzım gelirdi. Bir âdemin zî-ruh suretlerini i’mâl ve tersim etmesine veyahut nezdinde bulundurmasına karşı şeriat-i İslâmiye’nin nazar-ı hoşnudî ile bakmadığı malûmdur. Bu bahs hakkında, evvelce arz ettiğimiz mecburiyetle ibtidâ bazı edille-i nakliye îrâd edeceğiz. Ondan sonra ta’lîlât-ı akliyesine geçeceğiz

Kâle Resûlullâhi sallallâhu aleyhi ve sellem: (İnne eşedde’n-nâsi azâben yevme’l-kıyâmeti men katele nebiyyen ev katelehu nebiyyunev katele ehade vâlideyhi ve’l-musavvirûne ve âlimun lem yentefi’ bi-ilmihi) (□□□□ □□□ □□ □□□□□□□ □□□ □□□□□ □□□□□ □□□ □□ 1](□□□□□ □□□□□ □□ □□□□ □ □□□□□□□□ □ □□□□□□ □□□ □□□ □□ □□□ □□□□ □□] Meâli: Âhirette en şiddetli azaba kesb-i liyâkat edenler bir peygamber-i zî-şânın kâtili veya maktûlü yahut ebeveyninden birinin kâtili olanlarla zî-ruh sureti yapanlar bir de ilminden istifade edilmeyen âlimlerdir. [Tebsıra: Bir âlimin, ilminden istifade edilmemek emr-i bi’l-ma’ruf ve nehy-i ani’l-münker vazifesini îfâ etmemesi veyahut malûmâtı neşr ve ta’lîm eylemekten istinkâf ile ketm-i ilm etmesi suretiyle olur.] Binâenaleyh hadisin bu noktası mücadele-i hakk-ü ma’delet ve ta’mîm-i ilm-ü ma’rifet kaziyelerinin ehemmiyeti hakkında Muhammedâne bir takdir-i aliyyü’l-âlî’yi muhtevidir. İşte böyle, her bir cümlesi, bir cild

kitabın hikmet ve belâgatinden fazlasını câmi bulunan ehâdîs-i şerîfeyi bilenler Doktor Abdullah Cevdet habîsinin büyük alkışlarla tercüme ettiği Tarih-i İslâmiyet müellifi Doktor Dozy’nin, Peygamberimizi uzun boylu makale îrâd ve inşâdı iktidarından mahrumiyetle itham eylemesine karşı “İnnehâ lâ ta’mel-ebsâru ve lâkin ta’mel-kulûbulletî fis-sudûr” nazm-ı celîli o kuvvetle rakkı böyle müelliflerin, mütercimliğin âsârını mütâlaa ederken müessirlerinin çehre-i müstahzırlarına tükürmek ihtiyacı hissederler.

Ve kâle sallallâhu aleyhi ve sellem: “Men savvera sûreten fe-innallâhe muazzibuhu hattâ yenfuha fîhâr-rûha ve leyse bi-nâfihin fîhâ ebeden” meâli: Bir âdem bir suret, bir zî-rûh sureti tasvir ederse o surete can verinceye kadar taraf-ı İlâhîden muazzeb olur. Lâkin bir insanın, yaptığı surete can vermesi ile’l-ebed kabil olamayacağından azabı da ebedî olmak lâzım gelir. [Tenbih: Bu gibi mevâzide ebediyetin tûl-i müddetten kinâye olduğu kavâid-i mukarrere-i şer’iyye iktizasından olmak üzere erbâbının malûmudur.]

Ve kâle sallallâhu aleyhi ve sellem: “Yahrucu unukun mine’n-nâri yevme’l-kıyâmeti lehâ aynâni tubsirâni ve uzunâni tesmeâni ve lisânun yentıku yekûlu innî vukkiltu bi-selâsetin bi-kulli cebbârin anîdin ve kulli men deâ maallâhi ilâhen âhara ve bi’l-musavvirîn”(□□ □□□ □□□□ :□□□□□□ □□□□ □□□ :□□□□ □□□□□ □□□□□ □□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□ □□□□□ □□□ □□□□□□□ □□□ □□□□□ 2](□□□□□□□□□□ □□□□ □□□□ □□□□ □□ □□□ □□ □□□□ □□□□□ □□□□ □□□] (Meâli: Yevm-i kıyamette cehennemden müthiş bir boyun uzar. Bu boynun, bu kafanın her tarafa nazar-endâz-ı savlet olan iki gözüyle gayet hassas iki kulağı ve ra’d-ı kelimâtı zühre-i sâmiîni çâk eyleyecek bir de lisanı vardır. İşte bu lisanıyla der ki: Ben üç sınıf-ı nâsa memurum: Ne kadar cebbâre-i mütemerridîn var ise… İkincisi Cenâb-ı Hakk’a ne kadar işrâk edenler var ise… Bir de suret yapanlar…

Ve kâle sallallâhu aleyhi ve sellem: “Kullu musavvirin fi’n-nâri yuc’alu bi-kulli sûretin savvarahâ nefsen fe-yuazzibuhu fî cehennem” (□□□□□ □□ □□□□□□ □□□□□□□ □□ □□□□□□ □□□□ 3](□□□□□ □□ □□□ □□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□□□] Manası: Bütün suret yapanların yeri cehennemdir. Orada musavvirin her yaptığı suret başına bir şahıs yaratılarak kendisine işkence ederler.

Ve kâle sallallâhu aleyhi ve sellem: “İnne eşedde’n-nâsi azâben yevme’l-kıyâmeti ellezîne yudâhûne bi-halki’llâh” (□□ □□□□□ □□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□ □□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□ □□ 4](□□□□□]

Kâle’llâhu Teâlâ: “Ve men azlemu mimmen zehebe yahluku ke-halkî el-hadîs)(□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□ □□□ □□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□ 5](□□□□□□□□□□ □□□] Yevm-i kıyâmette eşedd-i azâba dûçâr olacak olanlar Allah’ın sıfat-ı hâlikiyetini taklîd edenlerdir.

Böyleleri hakkında Cenâb-ı Hak buyurur ki: “Benim yaradışım gibi yaratmaya kalkışanlar kadar zâlim, hadnâşinâs kimseler yoktur.” [Tavzîh: Ressamlardan hiçbir ferd Cenâb-ı Hakk’ın sıfat-ı hâlikiyetini taklîd maksadıyla icrâ-yı san’at etmez. Binâenaleyh bu hadîs-i şerîfin onlara şümûl ve taalluku yoktur, denilemez. Çünkü sûret yapanlardan hiçbir ferdin Vâcib Teâlâ hazretleriyle yaratmak müsâbakasına çıkması ihtimâli olmadığı peygamber-i zî-şâna da ma’lûmdur. Ancak bu hareketi ne niyetle olursa olsun yaratmak gibi telakkî edilecek ve o derecede küstahlık sayılacak demek isteniliyor.]

Ve kâle sallallâhu aleyhi ve sellem (İnne ashâbe hâzihi’s-suveri yu’azzebûne yevme’l-kıyâmeti ve yukâlu lehum ahyû mâ halaktum)(□□□□□□□□□ □□□ □□□□□□ □□□□□ □□□ □□□□□ □□ 6](□□□□□ □□ □□□□□ :□□□ □□□□□] Manası: Şu suver ve temâsîlin ashâbı, musavvirleri yevm-i kıyâmette azâb çekerler ve kendilerine, “Mahlûkâtınıza can veriniz bakalım” denilir.

Ve kâle sallallâhu aleyhi ve sellem (Lâ tedhulu’l-melâiketu beyten fîhi kelbun ev sûretun)[7] Manası: Melekler [tahrîr-i a’mâle me’mûr olanlardan başka] içerisinde kelb veya sûret bulunan odaya girmezler.

Sûret bahsine dâir olan âsâr şu yazdıklarımdan ibâret değildir. Daha pek çoktur. Sonra bu bahiste fi’l-i tasvîr ile sûreti evde bulundurmak arasında fark vardır. Ehâdîs-i şerîfeden de anlaşıldığı vechile birincisi memnûiyetçe ikinciden şiddetlidir. Hattâ bunu kebâirden adddenler de olmuştur. İkincisi ise kerâhet-i tahrîmiyye ile mekrûhdur.

Bir de sûretin mücessemi ile mersûmu müsâvî olarak birçoklarının zannettiği gibi memnûiyet, mücesseme münhasır değildir.

Suretin namaz üzerinde de bir tesiri vardır. Musallinin karşısında, yahut sağında, yahut solunda yahut semt-i re’sinde bulunan suretler namazına kerahet-i tahrimiye îras eder. Arkada ve ya perde [secde mevziine gelmemek şartıyla] bulunanlarda cihat-ı erbaa-i memnuada oldukları halde üzerleri bir şey ile mestur bulunan suretlerin namaza zararı

olmaz.

Şurasını da söyleyelim ki meskûkât üzerinde bulunan yahut tefâsîl-i a'zâsı seçilemeyecek derecede küçük olan suretlerle azasından bazısı nâkıs, ama sureti hakikat farz edilince o noksan ile yaşaması kabil olmayacak derecede nâkıs olan suretler afvolur. Şu mesağın namaza, musallîye ait olan ciheti kütüb-i fıkhiyenin salât bahsinde mezkûr olduğu gibi hâric-i salâta ait olan ciheti de Tarikat-ı Muhammediye şerhi Berîka'da musarrahtır. Bu tafsile nazaran belden yukarı alınan fotoğrafların câiz olması lâzım geliyor, çünkü belinden aşağısı kesilen insanın yaşaması kabil değildir. Bu itibar ile, zaten bu derecede nâkısü'l-a'zâ olan suretler zî-ruh sureti tabirine bihakkın mâsadak olamayacağı cihetle esas bahsinden dahi hariç kalabilirler. Ancak "Men hâme havle'l-himâ yûşiku en yeka'a fîhi"[1] (□□□ □□□□ □□□□□□□□ □□□ □□□□ □□ □□□□ □□□□□)(yasaklı yerin etrafında dolanan, düşmek tehlikesi bulunan yerin etrafında bulunan pek yakında oraya muhakkak düşecektir) fehvası üzere arz ettiğimiz suretlerle tahdid olunan cevazlar, müsaadeler birçok suistimal ihtimaline maruz bulunduğundan son derecede şayan-ı dikkattir.

Yarım fotoğrafla başlanan iş biraz sonra bütünleşir. Bu, sanat-ı nefise şekil ve namıyla başlayan ressamlığın, fotoğrafçılığın çarşıda pazarda çıplak kadın resimleri teşhirine vasıta olmak gibi bir dereke-i şenaate tenezzül edeceği hatıra gelir miydi? Onun için şu yarım fotoğraf meselesindeki mesağ-ı şer'îyi bendeniz de inceden inceye büyük bir havf ve ihtirâz ile vaz'-ı enzâr idebiliyorum. Daha doğrusu zamân-ı hâzırımızın ahvâl-i rûhiyesi te'emmül iden erbâb-ı basîret nice bugün şu mesânidden bi'l-istifâde yârın fotoğraflarını teşhîre cesâret idemezler. Çünki şimdiye kadar bu yolda fotoğraflarını aldıranların cevâz-ı şer'îye tevfîkan indirmiş olmaları fikrinde bulunacak kadar ibzâl ve isrâf idilecek bir hüsn-i zanna mâlik olmadığımı mea't-te'essüf i'tirâf iderim. Bendenizin zann u tahmînimce bu işler yeni bir görenek kuyûd-ı şer'iyye ile takayyüd husûsunda tedrîcen ilerleyen bir mübâlâtsızlık cereyânı içinde vukû' bulmakta olduğundan bu gibi ef'âlin, şer'in hudûd-ı tecvîzi dâhilinde kalan envâ'ı dahi şübhe-âlûd bir nazar altında kalmaktan kurtulamayacakdır. Bir de mesela bugün az çok muktedâ-yı şer'î addolunan zevâttan biri yarın fotoğrafı nazar-ı nâsa teşhîr itse zamânın 'arz itdiğim ahvâl-i rûhiyyesi ve ma'lûmât-ı şer'iyyece müzmin ve müstevlî bir fakr içinde bulunması hasebiyle bunun yâr mı ağyâr mı ve sâir evsâf-ı husûsiyyesi nazar-ı dikkate alınmayarak der-hâl ıtlâkî bir numûne-i imtisâl, bir vesîle-i sû'-i isti'mâl olur. Ammâ farz idelim ki mes'ele-i şer'iyyesi de berâber öğretilmiş, hem bugün gazetelerle i'lân idilmiş olsun. Fakat mes'eleyi öğrenmek hevesinde bulunan bin kişi olursa fotoğrafı bilâ-tedkîk

ıtlâkî üzere kabûl iden yüz bin kişi çıkar.

(Maba’di var)

Mustafa Sabri

Hazırlayan : Bayezid Mete

Editör : M.Salih Yıldız

Link : https://isamveri.org/pdfosm/D00524/1324_19/1324_19_SABRIM.pdf

[1] (□□□□□□□□□ □ □□□□□□ □□□ □□□ □□ □□□ □□□□ □□ □□□□ □□□ □□ □□□□□□□□ □□□ □□□□□ □□□□□ □□□ □□ □□□□□ □□□□□ □□ □□□□ □). Birkaç rivayette gelenlerin cem’ edilmiş hali olup. Sahîh-i Müslim, 2109, Sahîh-i Buhari:5950, Vadi’î, Sahîhü’l-Müsned:825, Şuayb el-Arnavûd, Tahrîcü Müşkili’l-Asâr:6 mehazlarına müracaat olunabilir. Cem’ olunmuş haliyle, ihtisar edilmiş halleri dahil, hepsi sahîh bazıları için hasen olduğunda ihtilaf olunmuştur.

[2] Lafız İmam-ı Ahmed Hazretleri’nin Müsnedinde, Ebu Hureyre Radıyallahu Teâlâ Anh Hazretleri’nden rivâyet olunan hadîs-i şerîfe aittir. Müsned-i Ahmed:8430, Tirmizî, Sünen:2574, Beyhakî, Şuabu’l-Îmân:6317. Hükmü: Sahîh.

[3] İmam-ı Müslim, Sahîh-i Müslim:2110, İmam-ı Buhârî, Sahîh-i Buhârî:2225, Sahih bir Hadîs-i Şerif. Abdullah İbn-i Abbas Hazretleri’nden Radıyallahu Teâlâ Anh rivayet olunuyor.

[4] Hadîs-i Şerîfin sebeb-i vürudu, Hazret-i Aişe Annemiz Radıyallahu Teâlâ Anha Hazretleri’nin hücresine, Resul-u Ekrem Sallallahu Teâlâ Aleyhi ve Sellem Hazretleri bir seferden döndüklerinde, Hazret-i Aişe validemizin evi üzerinde resim bulunan bir perdeyle örtüyle setrettiğini görünce celâllenmişler o perdeyi yırtmış ve şöyle buyurmuşlar; “Yâ Aişe (Radıyallahu Teâlâ Anhâ), kıyamet günü en çetin azaba uğrayacak kimseler, yaratmak hususunda Hazret-i Allah’a benzemeye çalışanlardır” “… Biz de bu söz üzerine o perdeden kalanları bir veya birkaç yastık haline getirdik” bu rivâyetin sonunda gelen zâid olan râvî’nin, Annemizin “yastık haline getirdik” ibaresini, fukhâhamız; sünnet-i ikrâriye kabilinden addedip ayak altında veya yastık altında üzerine basılınca, baş konulunca suret gözükmez hale gelen ve tazim değil tahkir edilecek mevkilerde kullanılan bir şekilde, yahut

ters-yüz edilerek görüntüsü engellenen bir şekilde kullanılabileceğine istidlâl etmişlerdir. Hadîs-i Şerîf kıssası ile berâber, sahihtir, Sahîh-i Buhârî: 5954, Sahîh-i Müslim: 2107. Lafız sahîhâyna ait.

[5] Hadîs-i Kudsîdir. Buhârî-yi Şerîf’te (7559) ve Müslim-i Şerîf’te (2111) aynı lafızlarla rivayet edilmiştir. Sahihtir. Ravisi Ebu Hureyre Hazretleridir Radıyallahu Teâlâ Anh.

[6] Çok daha uzun bir Hadîs-i Şerîfin bir kısmının hükümle alakalı ihtisâren rivayetidir. Hadîs-i Şerîfin aslı ve lafzı Buhârî-yi Şerîf’te 2105 rakamlı rivayette mevcuttur. Hadîs-i Şerîfin aslı: □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□□□□□
□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□ □□□□ □□□□□ □□□□□□□ □□□□ □□□□□ □□□□□□ □□□□□□□
□□□□□ □□□□□□□ □□□ □□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□ □□ :□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□ □□
□□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□ □□□□ □□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□
□□□ □□□□□□□□□□□□□□□ :□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□□□ □□□□ □□□□□ □□ :□□□□□□□ □□□□ □□□□□
□□□□ □□□□□ □□□□□□ □□□□□□□ □□□□□□ □□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□ □□□□□□□□□□
□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□□□□ □□□□ □□□□□□□□ □□□□ :□□□□□□□
□□□□□□□□□□ □□ □□□□□□□□□□ □□□ □□□□□□ □□□□□□□□ □□□□ :□□□□□ □□□□□□□□□□□□ □□ □□□□□□□ :□□□□
□□□□□□□□□□□□□□

Meşhûr suret bulunan eve melâike girmezler rivayeti de yien bu rivayettir. Ravisi yine Hazret-i Aişe Annemiz Radıyallahu Teâlâ Anha Hazretleridir.

[7] Yukarıda geçtiği üzere aynı mana ve sadette zikredilen bir Hadîs-i Şerif yukarıdakidir. “Kelb” lafzının ilavesiyle, rivâyetin lafzı Sünen-i Tirmizi’ye ait 2804 rakamlı Hadîs-i Şerîf. Sahîhtir. Ravisi Ebu Talhati’l-Ensâri Zeyd bin Sehl Hazretleridir Radıyallahu Teâlâ Anh.